

Jens-Ulrich Davids, Das Wildwest-Romanheft in der Bundesrepublik.
Volksleben, 24. Band, Tübingen 1969, 289 strani.

Kot eno zadnjih del, ki jih je izdalo Tübinsko društvo za etnologijo v svoji zbirki **Volksleben** (medtem se je zbirka odpovedala naslovu **Volksleben** in je ohranila samo dotedanji podnaslov **Raziskave Instituta Ludwiga Uhlanda pri tūbinski univerzi**), je izšla doktorska disertacija J. U. Davidsa o serijah westernskih romanov v Zahodni Nemčiji, na podlagi katere je bil pisec promoviran na tūbinski univerzi. Predmet obravnave so zadevni westernski zvezki »kot družbeni, ne kot estetski pojav« in kot »objektivacija neke subkulture«.

V prvem razdelku je opisana predzgodovina te slovstvene zvrsti v Združenih državah, od J. F. Coopra do A. Adamsa. Ob tem je zanimiv podatek, da je bilo v Hollywoodu od 1946 do 1951 izdelanih okoli 2400 filmov, od tega petina westernov, in da je založba Bantam Books od svoje ustanovitve do 1951 prodala več ko 25 milijonov izvodov westernskih romanov. Sledi opis tovrstnega izročila pri Nemcih (Sealsfield, Gerstäcker, May), posebej poučen pa je ekskurz k zgodovinskim prvinam tega slovstva (živinoreja, Indijanci, vojaki, iskanci zlata ipd.).

Težišče dela je v drugem in tretjem razdelku: vsebinska analiza westernskih zvezkov v Zahodni Nemčiji in westernski zvezki kot slovstvo. V vsebinski analizi je pisec zelo natančno razčlenil posamezne sestavine junakov, zla, ozadja in pogleda na svet v obravnavanem slovstvu, medtem ko se je pri raziskavi teh zvezkov kot slovstva lotil na podlagi »funkcionalne estetike« zlasti strukture dogajanja, prostora in časa, perspektiv (psevdo-poročilo, prepletanje pripovednika z bralcem, razmerje avtor-pripovednik), primata afekta in jezikovnih prvin.

Ne glede na poročevalčeve dvome, ali vsebina Davidsovega dela zares ustreza uvodni opredelitvi, da je namreč predmet te obravnave zahodnonemški westernski roman kot socialni pojav, zakaj prvi trije razdelki se lahko v precejšnji meri razumejo tudi drugače, je v etnološkem pogledu nedvomno najpomembnejši zadnji razdelek knjige, saj obdeluje »produkcijo in bralca«. — Od teh ugotovitev naj bodo navedene naslednje. Pri obravnavanem slovstvu ni ne »avtonomnega umetnika« ne »avtonomne umetnine«, temveč so ti zvezki blago z »linijo«, ki zagotavlja kar najboljšo prodajo in ki jo oblikuje urednik. Nadalje: to slovstvo bere 39 % zahodnonemških državljanov, in sicer manj iz višjih kakor iz nižjih plasti, čeprav lahko ustrezni podatki tudi spričujejo, da se predstavniki višjih plasti zavedajo slabega slovesa westernskih zvezkov in da jih kot svoje berilo zamolčujejo. Največ berejo westernske romane v starosti od 16. do 20. leta, le malo manj pa je bralcev od 11. do 15. leta. Manj ko moški oziroma fantje berejo to slovstvo ženske oziroma deklice, in to nekaj več ko četrtnina. Več ko polovica bralcev in bralk ima »svoje« serije westernskih romanov, ki pa jih razmeroma malo kupujejo, 54 %, medtem ko si jih sicer izposojajo. Zvečine jih berejo zvečer, pred spanjem. Privlačujejo jih predvsem zavoljo napetosti. In naposled: zadnje poglavje v tem razdelku, »western kot politikum«, odkriva v tem slovstvu dolgo vrsto reakcionarnih sestavin, kot npr. nepopustljivo »odvisnostno piramido«, navidezno svobodo darwinistično urejene družbe, svobodo, ki je svoboda najmočnejšega, soglašanje westernov s koristmi vladajočih, njihovo pritrjevanje obstoječi družbeni ureditvi, priznavanje o nespremenljivosti danih razmer, sprijaznjenost z vsakdanjo resničnostjo itn. Po Davidsu nakazuje napredne smeri v tem slovstvu predvsem t. im. italo-western, ki zna tudi napeto pripovedovati in hkrati agitirati za »demokratično mišljenje«. V teh izjavanjih se kaže pisec kot skorajda značilen predstavnik nemške razumniške ultralevice v naših dneh, ko prav ihtavo politizira ugotovitve, ki so v temelju dovolj bistre in sprejemljive.

Povzeto: knjiga je po poročevalčevi sodbi v zadnjem razdelku bolj ali manj etnološke vsebine, za katero je treba reči, da obsega nekatera mikavna spoznanja; zato se je knjigo zdelo vredno pregledati, čeprav po večini poglavij ne sodi v našo vedo.

Angelos Baš

Herald Dankert, Sportsprache und Kommunikation.

Volksleben, 25. Band, Tübingen 1969, 175 strani.

Zbirka Volksleben je izdajala zlasti v zadnjem času malone izključno le etnološke doktorske disertacije s tübinške univerze; tako odseva bolj ali manj neposredno tudi usmeritev etnološkega oddelka tübinške univerze oziroma Instituta Ludwiga Uhlanda. Ob pričujoči knjigi se velja ustaviti spričo njene vsebine kakor tudi spričo usmeritve obeh navedenih ustanov ali, natančneje, tübinškega ordinarija za etnologijo Hermanna Bausingerja, ki izdaja zbirko Volksleben.

Dankertova disertacija ima podnaslov: Raziskave o strukturi nogometnega jezika in o stilu športnega poročanja. Če morda naslov ni zadosti jasen, pa je podnaslov povsem nedvoumen. Gre za obravnavo določenega območja in določenega stila v nemščini. Po etnoloških pojmovanjih, ki so dandanes v veljavi na Slovenskem, bi sodil predmet take obravnave pač v germanistiko, kjer bi pomenil izrečno in tudi osvežujočo novost. Za etnologijo pa bi bila poučna obravnavna jezikovnih značilnosti določenih družbenih skupin, se pravi neko določeno jezikovno območje samo zase, temveč kot izraz življenja v neki družbeni enoti. Knjiga, ki so ji namenjene te vrstice, pa je zasnovana čisto nasprotno. Podoba je torej, da je v sodobni nemški etnologiji v bistvu še zmerom precej živo izročilo iz časov, ko so šteli etnologijo za eno od sestavin germanistike in ko ni bilo natančneje ustrezne razmejitve.

Sicer pa prav na hitro preglejmo vsebino te disertacije. V prvem delu se obdeluje jezikovno gradivo nogometnega jezika, zadevni strokovni jezik in žargon in pa razširitev nogometnega jezika v javne komunikacije. Drugi del preučuje besedišče športne komunikacije kot stilistični problem, dinamiko v športu in stil športnih reportaž v tisku, radiu in televiziji in pa tendence in stiliziranje v športnih poročilih. Na vprašanje, ali kaže ta izvajanja vsaj po večini, če že ne v celoti uvrstiti v etnologijo, pa mora slovenski poročevalec odgovoriti negativno (kljub R. Ložarju, Narodopisje, njegovo bistvo, naloge in pomen, Narodopisje Slovencev I, Ljubljana 1944, str. 13 in kljub A. Brezniku, Ljudski jezik, Narodopisje Slovencev II, Ljubljana 1952, str. 5—11). Zato je za nas Dankertova knjiga zanimiva skorajda zgolj kot odsev predmeta, kakor ga deloma še pojmuje današnja nemška etnologija.

Angelos Baš

Heinz Otto Lichtenberg, Unterhaltsame Bauernaufklärung.

Volksleben, 26. Band, Tübingen 1970, 253 strani.

To delo je eno redkih, ki so v zadnjem času izšla v zbirki **Volksleben** in ki hkrati tudi v celoti sodi v okvir etnologije, ne glede na takšno ali drugačno nadrobnejšo opredelitev